

Krzysztof Ficoń
Akademia Marynarki Wojennej

Logistyczne wsparcie operacji pokojowych i humanitarnych w doktrynie strategicznej NATO (cz. 1)

Decyzją Komitetu Politycznego NATO, Sojusz Północnoatlantycki jako uznana organizacja międzynarodowa, zrzeszająca 28 wysoko rozwiniętych państw Ameryki Północnej i Europy od końca lat 90. XX wieku, czynnie włączyła się w operacje podtrzymywania pokoju na całym świecie. Wielonarodowe siły zbrojne NATO to najbardziej nowoczesny i wyposażony i wyszkolony realny komponent predestynowany także do niemilitarnych działań operacyjnych w różnych miejscach tragicznych wydarzeń, zdolny do sprawnej likwidacji symptomów zagrożeń, ich negatywnych skutków i efektywnej pomocy humanitarnej dla poszkodowanej ludności. Podstawą wysokich zdolności operacyjnych sił zbrojnych NATO jest perfekcyjne kierowanie i dowodzenie oraz nowoczesny potencjał logistyczny komponowany elastycznie, stosownie do aktualnych zadań.

Wsparcie logistyczne operacji pokojowych i humanitarnych prowadzonych przez NATO bazuje na nowoczesnych technologiach teleinformatycznych, wysokich standardach techniczno-organizacyjnych oraz znaczącym potencjale transportowo-materiałowym w aspekcie najpilniejszych potrzeb tych operacji. Istotnym czynnikiem potęgującym potencjał logistyczny NATO w tych operacjach są NATO-wskie procedury standaryzacji, kompatybilności i interoperacyjności, regulowane specjalnymi dokumentami typu STANAG i EXTAC. NATO-wska strategia zabezpieczenia logistycznego operacji pokojowych i humanitarnych w dużym stopniu opiera się na współpracy cywilno-wojskowej wszystkich potencjalnych partnerów oraz wykorzystuje w miarę możliwości technologie cywilnych łańcuchów dostaw i rynkowe kanały dystrybucji. Warunkiem sine qua non rozpoczęcia każdej operacji pokojowej i humanitarnej przez wielonarodowe siły zbrojne NATO, poza terytorium państw członkowskich jest uzyskanie Mandatu Narodów Zjednoczonych i akceptacja światowej opinii publicznej.

Paramilitarne zagrożenia bezpieczeństwa

Nowe uwarunkowania geopolityczne jakie miały miejsce w Europie na przełomie wieków, w tym także przyjęcie 12 marca 1999 r. do NATO trzech nowych członków – Czech, Polski i Węgier

spowodowało zmianę dotychczasowej strategii politycznej i militarnej Sojuszu Północnoatlantyckiego¹. Konsekwencją tych faktów jest między innymi ogłoszenie w kwietniu 1999 roku nowej strategii obronnej NATO (ANSC – *Alliance's New Strategic Concept*)² oraz będącą jej pochodną nowej koncepcji reagowania w postaci tak zwanej Inicjatywy Zdolności Obronnych DCI (*Defence Capabilities Initiative*)³. Kolejnym przedsięwzięciem proceduralnym było opublikowanie w tym samym czasie tak zwanego Raportu LO 2020 (*Land Operations in the Year 2020*)⁴, dotyczącego prognozowanych zmian w zakresie szeroko pojętej technologii obronnej Sojuszu NATO. Powyższe dokumenty, mające charakter studiów strategicznych, implikują bardzo znamienne konsekwencje między innymi w zakresie wsparcia logistycznego działań militarnych sił zbrojnych Sojuszu.

Podstawowym założeniem strategii DCI jest natychmiastowa gotowość sił Sojuszu do odparcia jakiegokolwiek agresji skierowanej przeciwko jakimkolwiek krajowi członkowskiemu. Na europejskim obszarze odpowiedzialności operacyjnej NATO prawdopodobieństwo wystąpienia agresji militarnej na dużą skalę jest obecnie niewielkie. Znacznie większe są zagrożenia wynikające z szerokiej gamy peryferyjnych konfliktów regionalnych o małej skali intensywności, których źródłem są przede wszystkim: wojny i konflikty regionalne, walki etniczne, głównie na podłożu religijnym oraz kryzysy ekonomiczne i społeczne.

Konieczność ciągłego podtrzymywania i utrzymywania pokoju w różnych sytuacjach kryzysowych, jakie miały chociażby miejsce w ostatnich latach, zmusza siły zbrojne Sojuszu do zachowania odpowiednio wysokiej gotowości operacyjnej i stosownie dużej mobilności wojsk, celem szybkiego rozwijania się na odległych teatrach działań operacyjnych. W planach strategicznych Sojuszu szczególną rolę odgrywają połączone operacje wielonarodowe, których podstawą jest najwyższa interoperacyjność sił połączonych, jak też poszczególnych kontyngentów narodowych, a także samych państw partnerskich.

Inicjatywa Zdolności Obronnych NATO zakłada znacznie większą stabilność ogólnej sytuacji w skali strategicznej, niż w lokalnym wymiarze operacyjnym, a przede wszystkim taktycznym. Oznacza to⁵:

¹ Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego NATO (*North Atlantic Treaty Organization*) jest sojuszem polityczno-wojskowym państw Europy Zachodniej, Stanów Zjednoczonych i Kanady, który został powołany w Waszyngtonie 4 kwietnia 1949 r. na podstawie uchwalonej przez Senat amerykański w czerwcu 1948 tzw. rezolucji Vandenberg. Aktualnie NATO liczy 28 członków. Do struktur militarnych NATO Polska została włączona wraz z Czechami i Węgrami 12 marca 1999r. Najmłodszymi członkami NATO są Albania i Chorwacja. Potencjalnymi kandydatami do NATO są Gruzja, Finlandia, Serbia i Szwecja.

² *The Alliance's Strategic Concept* [w:] *The Reader's Guide to the NATO, Summit in Washington 23-25, Brussels April 1999.*

³ Aktualnie wdrażany jest projekt kolejnej generacji Strategii Obronnej NATO, będący wynikiem Lizbońskiego Szczytu NATO, który odbył się w listopadzie 2010 r. w Portugalii. Podczas tego szczytu, w którym uczestniczyli przywódcy 22 państw i rządów krajów członkowskich Paktu Północnoatlantyckiego, przyjęto projekt nowej Koncepcji Strategicznej NATO, akcentujący szczególnie mocno problematykę obrony przeciwrakietowej, zasady prowadzenia cyberwojny oraz rozbudowę potencjału logistycznego NATO pod kątem nowych wyzwań militarnych i prowadzonych operacji pokojowych. Istotnym novum jest koncepcja szerokiej współpracy z partnerami z całego świata, w tym z Federacją Rosyjską.

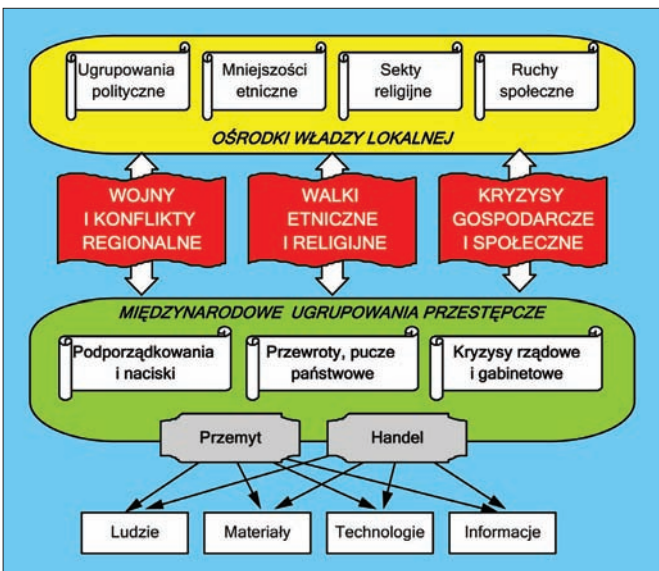
⁴ LO 2020 – *Land Operations in the Year 2020*, NATO, Brussels March 1999.

⁵ R. D. Asmus, *NATO – koncepcja bezpieczeństwa w XXI wieku*, CSM ISP Warszawa 1997.

- odsunięcie na dalszy plan wizji powszechnej światowej wojny globalnej (*Global War*)
- bliskie zainteresowanie się „żywiłowymi” wojnami lokalnymi (*Local War*).

W bezpośrednim otoczeniu militarnym NATO relatywnie największe zagrożenie bezpieczeństwa międzynarodowego generują niepaństwowe i nierządowe ośrodki lokalnej władzy, skupione wokół różnych ugrupowań politycznych, etnicznych, religijnych, a także społecznych. Niekiedy są to klasyczne organizacje terrorystyczne oparte na bezwzględnym elemencie kryminalnym i przestępczym. Obok lokalnych wojen etniczno-religijnych największym zagrożeniem dla światowego pokoju i bezpieczeństwa są działania doskonale zorganizowanych, najczęściej ponadnarodowych ugrupowań przestępczych współpracujących⁶: handel narkotykami, ludźmi i materiałami strategicznymi, różnorodne kryzysy i przewroty rządowe, wszelkie formy nacisku i podporządkowania, przemyt ludzi, rozmaitych materiałów, zwłaszcza uzbrojenia a ostatnio coraz częściej wysoce zaawansowanej technologii i informacji.

Często z usług tych organizacji paramilitarnych i różnych quasi formacji sił nieregularnych korzystają agresywne rządy mniejszych państw niedemokratycznych, które dla utrzymania się przy władzy celowo destabilizują sytuację społeczno-polityczną, nie oglądając się na dalsze konsekwencje, kiedy sytuacja wymyka się spod doraźnej kontroli i zatacza coraz większe kręgi w skali międzynarodowej. Wszystkie te czynniki doprowadziły do zmiany strategii obronnej Sojuszu, a tym samym do nowych wyzwań

Rys. 1. Taksonomia niemilitarnych zagrożeń bezpieczeństwa według ANSC NATO.

w zakresie zabezpieczenia logistycznego prowadzonych operacji militarnych i niemilitarnych (rysunek 1).

Na współczesnym polu walki obok tradycyjnych trzech wymiarów przestrzennych – długość, szerokość i wysokość (głębokość) pojawiają się tak zwane wymiary medialne, związane z informacją, energią, ekonomiką, moralnością i innymi systemami wartości, takimi, jak na przykład technologie inteligentne, destrukcja psychiczna, sterowane klęski naturalne i zakłócenia różnych pól energetycznych we wszystkich spektrach. Nowoczesną prze-

⁶ K. Ficoń, *Logistyka operacyjna. Na przykładzie resortu Obrony Narodowej*, BEL Studio Warszawa 2004, s. 224.

⁷ K. Ficoń, *Logistyka w Zatoce Perskiej*, „Przegląd Logistyczny” nr 3/2009.

strzeń wojenną *Battlespace* charakteryzuje między innymi zmienna gęstość (*Variable Density*), nieliniowość (*Non-Linearity*), rozproszenie (*Dispersion*), a także wielokierunkowość (*Multidirectionality*), co stanowi dodatkowe wyzwanie dla NATO-wskich systemów zabezpieczenia i wsparcia logistycznego. Oznacza to, że siły regularne, jak też nieregularne, działające w przestrzeni *Battlespace*, będą cechować się większą ruchliwością, relatywnie mniejszymi stanami osobowymi i większą autonomicznością. Będzie to wynikać z konieczności operowania w znacznym oddaleniu od macierzystych baz zaopatrzeniowych, a często także z braku lokalnego wsparcia. Dodatkowo mogą być one użyte do świadczenia różnych serwisów logistycznych na rzecz miejscowej ludności, nie będącej stroną, a ofiarą konfliktu.

Będą to więc siły ekspedycyjne często działające w strukturze sił połączonych (*Joint*) grupujące jednostki wojsk lądowych, sił powietrznych i sił morskich. Zgodnie z modułową strukturą nowoczesnych sił szybkiego reagowania muszą one być przygotowane do walki w różnych warunkach, z maksymalną szybkością i dużą skutecznością działań⁷. Zasadniczym determinantem skuteczności tych działań i bezpieczeństwa uczestniczących w nich sił zbrojnych są ogromne wyzwania pod adresem zabezpieczenia i wsparcia logistycznego, które albo potęgować będą ich potencjał operacyjny, albo zahamuje tempo i rozmach prowadzonych operacji militarnych i niemilitarnych⁸.

Wsparcie logistyczne Combat Service Support

Raport LO 2020 zwraca uwagę, że w miarę rozwoju technologii walki następuje zacieranie się granic między klasyczną walką (*Combat*) a procesami zabezpieczenia bojowego (*Combat Support*) i zabezpieczenia logistycznego (*Logistic Support*). Dlatego coraz częściej operuje się kompleksowym pojęciem zabezpieczenia serwisowego (obsługowego) walki (*Combat Service Support*). Proces walki z natury jest procesem bardzo dynamicznym, zmiennym w czasie i w stanach. Sytuacja operacyjno-taktyczna na teatrze działań wojennych zmienia się błyskawicznie i najczęściej losowo.

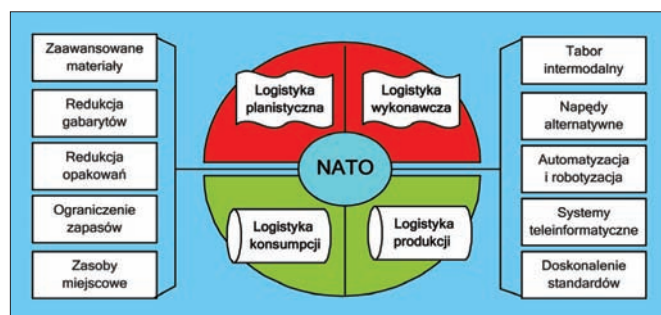
Tymczasem wszystkie procesy wsparcia i zabezpieczenia logistycznego ze swojej natury są procesami zdeterminowanymi i wymagają precyzyjnej organizacji, planowania i nadzoru. W tym

sensie procesy wsparcia i zabezpieczenia obciążają dynamikę walki i hamują tempo działań bojowych. Szczególne opóźnienia wnoszą niezwykle czaso- i materiałochłonne procesy zasilania i zaopatrywania walczących wojsk w podstawowe asortymenty warunkujące prowadzenie działań operacyjnych. Tradycyjna logistyka wojskowa⁹ stała się dziś antytezą manewrowo-rajdowych sił uderzeniowych, których tempo natarcia w znacznym stopniu determinuje sprawność procesów zabezpieczenia logistycznego¹⁰. Szybkie jednostki operacyjne muszą pozbyć się tak zwanego „balastu logistycznego”, który w sposób fizyczny hamuje tempo ich natarcia, przez co naraża je na dodatkowe straty i konieczność ich ochrony i obrony. Z drugiej jednak strony, bez niezbędnych zapasów paliwa, amunicji, części zamiennych, obsługi technicznych i serwisów medycznych działania operacyjne współczesnych wysoce utecniczonych sił zbrojnych załamują się niemal natychmiast.

Problem bezpieczeństwa logistycznego jednostek operacyjnych, jak dowodzi odwieczna historia wojen, od zawsze był „wąskim gardłem” sztuki wojennej. Aby usprawnić ten złożony proces zabezpieczenia logistycznego sił zbrojnych NATO stosunkowo wcześniej, bo już w roku 1970 wprowadzono do strategii i polityki Sojuszu pojęcie państwa-gospodarza HNS (*Host Nation Support*)¹¹. NATO-wska koncepcja HNS, wspomagana dodatkowo instytucją państwa wspierającego (*Lean Nation*), bardzo sprawnie i skutecznie rozwiązuje wiele problemów, zwłaszcza podczas logistycznego zabezpieczenia operacji wielonarodowych, z udziałem kilku armii różnej narodowości. W ten stosunkowo prosty, ale bardzo formalnie zorganizowany sposób pod względem prawnym, finansowym i organizacyjnym, jednostki operacyjne sił zbrojnych NATO mogły przynajmniej częściowo uwolnić się od archaicznego balastu logistycznego. Państwo pełniące funkcje HNS uwolniło jednostki operacyjne od nadmiernego balastu logistycznego i w efekcie uzyskały one niezbędną, minimalną masę krytyczną, gwarantującą im wysokie tempo działań i pełne bezpieczeństwo logistyczne.

W kontekście prognozowanych kierunków rozwoju technologii wojskowych Raport LO 2020 zwraca szczególną uwagę na aspekty logistyczne tych tendencji. Sojuszniczy charakter doktryny obronnej i strategia wspólnych działań militarnych największą wagę przypisuje logistyce wielonarodowej i doskonaleniu jej sprawności i niezawodności działania. Dużą wagę przypisuje się też pozostałym kategoriom logistyki NATO-wskiej, takim jak: logistyce produkcji i konsumpcji, czy logistyce kooperacyjnej¹². We wszystkich przypadkach postuluje się stosowanie wysoce zaawansowanych technologii materiałowych, redukujących masę danego asortymentu oraz doskonalenie standardów i realizowanych procesów obsługi oraz minimalizację wszelkich zbędnych zasobów i świadczeń (rysunek 2). Rekomendowane przez Raport LO 2020 kierunki minimalizacji zasobów i procesów logistycznych dotyczą takich aspektów jak¹³:

- zmniejszenie ciężaru i gabarytów amunicji oraz innych środków bojowych

Rys. 2. Kierunki doskonalenia technologii logistycznych według LO 2020 NATO.

⁸ Dobrym tego dowodem są słowa słynnego „Lisa Pustyni”, dowódcy Afrika Korps, niemieckiego gen. E. J. Rommla: „Już przed bitwą walka jest wygrana lub przegrana dzięki kwatermistrzom”.

⁹ STANAG 2406 logistykę definiuje jako „naukę o planowaniu i realizowaniu przegrupowań wojsk oraz o utrzymaniu ich w gotowości” NATO STANAG 2406 Land Forces Logistic Doctrine – ALP-4.2, s. 5.

¹⁰ K. Ficoń, *Współczesna logistyka wojskowa*, BEL Studio Warszawa 2002.

¹¹ MC-334 – *Future Host Nation Support Planning*.

¹² K. Ficoń, *Współczesna logistyka wojskowa*, BEL Studio Warszawa 2002, s. 138.

¹³ W. Miszański, *Logistyka wojskowa na przełomie XX i XXI wieku*, „Wojskowy Przegląd Techniczny i Logistyczny” nr 5/1997.

- ograniczenie wszelkich opakowań i redukcja ich wymiarów do typowych standardów ładunkowych
- ograniczenie zapasów mobilnych będących przy jednostkach operacyjnych na rzecz zasobów miejscowych i cywilnych
- zastępowanie paliw i materiałów pędnych kopalnych przez paliwa alternatywne, w tym większe wykorzystanie energii elektrycznej jako źródeł napędowych
- masowe wykorzystanie transportu modułowego, intermodalnego i pełna standaryzacja, w tym paletyzacja i konteneryzacja jednostek transportowych
- kompleksowe wdrażanie systemów zautomatyzowanych, robotów przemysłowych i technologii informatycznych.

Wzorem logistyki cywilnej Raport LO 2020 podkreśla konieczność wprowadzenia najdoskonalszej technologii logistycznej, jaką jest skomputeryzowana zasada Just-in-Time, która kosztem informacji redukuje fizyczne zasoby i zapasy logistyczne, gwarantując równie wysoką sprawność i skuteczność procesów operacyjnych¹⁴. Minimalizacja zasobów i zapasów dotyczy wszystkich kategorii projektowanych technologii – systemów uzbrojenia, wyposażenia, a także procedur i świadczeń logistycznych.

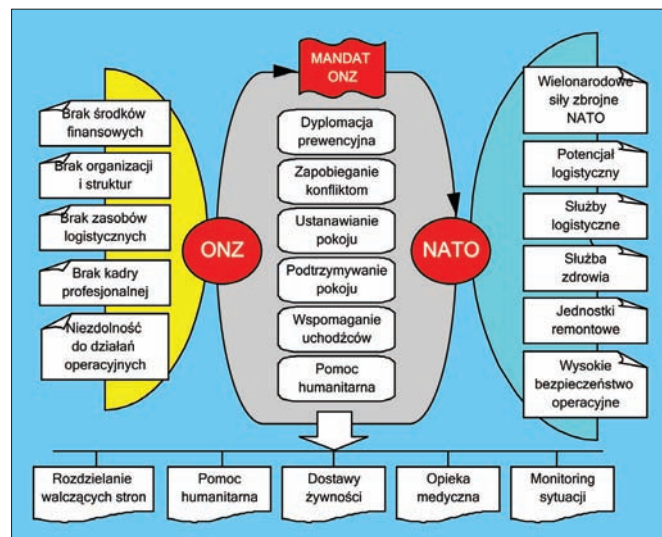
Podstawowym nakazem Raportu LO 2020 jest projektowanie energo- i materiałooszczędnych technologii, które z natury będą minimalizować strumienie zasileniowe, warunkujące ich bojową skuteczność. Redukcji zasobów ilościowych powinien towarzyszyć wzrost parametrów jakościowych, co gwarantuje najbardziej zaawansowana technologia produkcji i wytwarzania.

Założenia NATO-wskiej polityki utrzymywania pokoju

Zainteresowanie Sojuszu Północnoatlantyckiego instytucjonalnym utrzymywaniem pokoju datuje się praktycznie od roku 1992, kiedy to Rada Północnoatlantycka (NAC – *North Atlantic Council*) 4 czerwca tegoż roku na swoim posiedzeniu w Oslo powołała Konferencję ds. Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (CSCE – *Conference on Security and Cooperation in Europe*). Już 17 grudnia 1992 roku ta sama Rada potwierdziła gotowość Sojuszu do wsparcia, w miarę potrzeby, Narodów Zjednoczonych w zakresie utrzymywania pokoju. W ogólności zaangażowanie NATO w utrzymywanie pokoju (*Peacekeeping*) jest realizowane za pomocą tak zwanych form bezpośrednich i pośrednich. Przykładowo, kategoria form bezpośrednich obejmuje następujące rodzaje działań (rysunek 3):

- dyplomacja prewencyjna (*Preventive Diplomacy*)
- misje zapobiegania konfliktom (*Conflict Prevention Missions*)
- ustanawianie pokoju (*Peacemaking*)
- tradycyjne podtrzymywanie pokoju (*Peacekeeping*)
- pomoc humanitarna (*Humanitarian Aid*)
- wspomaganie uchodźców (*Refugee Assistance*).

Tak szeroki wachlarz działań na rzecz utrzymania światowego pokoju wynika z wielkiej różnorodności i intensywności zagrożeń, jakie niesie współczesna cywilizacja i wszelka działalność człowieka – społeczna, gospodarcza oraz polityczna i militarna. Świadczy to także o ogromnej determinacji społeczności międzynarodowej w zakresie pokojowego rozwiązywania konfliktów regionalnych. Eskalacja form i metod działania

Rys. 3. Możliwości ONZ i NATO w zakresie utrzymania pokoju na świecie.

różnych sił antydemokratycznych i terrorystycznych w skali całego świata, dla Organizacji Narodów Zjednoczonych stwarza ogromne problemy organizacyjno-techniczne i wykonawcze, gdyż z natury ONZ nie dysponuje ani odpowiednimi środkami finansowymi, ani stosownym potencjałem operacyjnym do skutecznego prowadzenia i zabezpieczenia szerokich akcji paramilitarnych. Tradycyjne działania ONZ obejmowały takie formy jak: świadczenie pomocy humanitarnej w warunkach wojny domowej, rozdzielanie walczących stron dla umożliwienia dostaw żywności i pomocy medycznej, monitoring sytuacji i ugrupowań politycznych podczas nadzorowania demokratycznych wyborów władz państwowych¹⁵.

Sojusz Północnoatlantycki dysponuje natomiast odpowiednim potencjałem operacyjnym w postaci sił zbrojnych i niezbędnymi zasobami logistycznymi do ich wykorzystania w różnych miejscach, także w statutowych celach utrzymania pokoju. Zasadniczą rolę w zabezpieczeniu logistycznym operacji pokojowych NATO odgrywa wsparcie logistyczne realizowane najczęściej drogą morską przez specjalistyczne siły morskie i środki transportu morskiego¹⁶. Logistyczne wsparcie operacji pokojowych NATO jest realizowane często jako komponent działań operacyjnych sił morskich. Siły zbrojne NATO dysponują niezbędnymi środkami i zasobami do realizacji skutecznych misji zapobiegania konfliktom różnej skali i w różnych obszarach zainteresowania operacyjnego.

Podstawowym dokumentem normującym użycie wielonarodowych sił zbrojnych NATO w zakresie utrzymania pokoju jest STANAG MC-327. Dokument MC-327 obejmuje szeroki zakres wytycznych w zakresie planowania zabezpieczenia misji utrzymania pokoju z wykorzystaniem sił zbrojnych i zasobów logistycznych NATO¹⁷. W zakres tych przedsięwzięć wlicza się: systemy komunikacyjne i informacyjne, wywiad, wczesne ostrzeżenie, informacja wojskowa, zasady uczestnictwa, kształcenie, szkolenie, ćwiczenia, kursy, informacja publiczna, aspekty prawne, budżet i finanse.

¹⁴ T. Jałowicz, I. Nowak, *Logistyka wojskowa a logistyka cywilna – perspektywy 2030 roku*, „Logistyka” nr 3/2010, s. 23-26.

¹⁵ J. Kurowski, *Logistyka operacji pokojowych ONZ*, [w:] Sulek M. (red.) *Wybrane zagadnienia logistyki i ekonomiki wojskowej*, AON Warszawa 1996, s. 202.

¹⁶ EXTAC 1011 – *Naval Humanitarian Assistance Missions*, August 1966.

¹⁷ MC-327 – *NATO Military Planning for Peace Support Operations*.